

FTEA21:3 Språkfilosofi

Föreläsning I

Martin Jönsson

Att lära

- Varför Frege varken tror att ett ords mening är dess referens eller något mentalt.
- Freges egen teori om mening
- Tre semantiska principer—Kompositionalitetsprincipen, Utbytbarhetsprincipen och Kontextprincipen
- Relationen mellan principerna i Freges teoretiserande

Varför mening inte är referens: Skillnader i kognitiv signifikans

- 1) Aftonstjärnan är Aftonstjärnan.
- 2) Aftonstjärnan är Morgonstjärnan.
- 1) och 2) skiljer sig åt i informationsvärde, 1) är inte informativ, och 2) är potentiellt informativ (/kognitivt signifikant).
- Både 1) och 2) säger något om världen, de säger inte någonting om orden 'Aftonstjärnan' och 'Morgonstjärnan'.
- Men meningen hos 1) och 2) kan inte bara utgöras av deras världsliga komponenter för då skulle de ha samma mening ('Aftonstjärnan' och 'Morgonstjärnan' refererar till samma sak).
- 1) och 2), och därför 'Aftonstjärnan' och 'Morgonstjärnan' måste därför ha ytterligare ett lager av mening utöver deras extension. Detta lager redogör för skillnaden i kognitiv signifikans mellan 1) och 2).

Varför mening inte är något mentalt: Vår gemensamma tankeskatt

The image thereby differs essentially from the connotation of a sign, which latter may well be common property of many and is therefore not a part or mode of the single person's mind; for it cannot well be denied that mankind possess a common treasure of thoughts which is transmitted from generation to generation

Frege (1892, s.201)

- Läsning i termer av kvalitativ identitet:

Vi kan delge andra vad vi menar. Men olika människors mentala tillstånd är aldrig exakt likadana och kan därför inte delas.

- Läsning i termer av numerisk identitet:

Två människor kan inte ha (numeriskt sett) samma mentala tillstånd. Men två människor kan mena (numeriskt sett) samma sak.

Frege's teori

- Ett uttrycks mening ('its sense') är en speciell sorts abstrakt entitet.
- En talare som förstår meningen hos ett uttryck är relaterad till meningen via en 'fattanderelation' ('a grasping relation').
- Frege går inte närmare in på meningarnas metafysik, utan karakteriserar dem huvudsakligen genom deras plats i sin teori samt genom olika semantiska principer som reglerar deras förhållanden.
- T.ex. tänker sig Frege att mening bestämmer referens
- Tre andra viktiga principer för Frege är kompositionalitetsprincipen, utbytbarhetsprincipen och kontextprincipen.

Kompositionalitet

- (K) Den språkliga meningen hos ett syntaktiskt komplext uttryck bestäms av den språkliga meningen hos det uttryckets delar och uttryckets sammansättningsätt.

T.ex. meningen hos 'Solen skiner.' bestäms av meningen hos 'Solen', 'skiner' satsens grammatiska sammansättningsätt.

- Det starkaste skälet att tro på (K) är att (K) kan förklara hur talare kan förstå uttryck de aldrig tidigare hört (men vars delar är bekanta för dem).
- (K) tolkas vanligen som att den inbegriper en supervenienstes: *Om* två komplexa uttryck har delar med samma meningar och är sammansatta på samma sätt *så* måste de också ha samma mening.

Utbytbarhetsprincipen

- (R) En sats referens förblir oförändrad om en del av satsen byts ut mot en annan del med samma referens.
- (R) är ekvivalent med: 'En sats referens bestäms av referenserna hos satsens delar' vilket kan ses som en kompositionalitetsprincip för referens (om 'sats' ändras till 'komplext uttryck').
 - (R) spelar en mycket viktig roll för Frege: han använder sig av den för att identifiera vad referensen hos en sats är (dess sanningsvärde) och han spenderar nästan halva sin text åt att försvara den. Kanske motiverar den också honom att anta kontextprincipen eftersom han behöver den för att försvara (R).
 - (R) används i ett berömt argument för att härleda att alla satser med samma sanningsvärde måste referera till samma sak (The Slingshot).

Kontextprincipen

- (X) Ett uttrycks mening och referens beror på satsen i vilken uttrycket förekommer.

I synnerhet...

ref ('Aftonstjärnan är stor')=.

Det Sanna

när satsen förekommer självt.

'Aftonstjärnan är stor'

när satsen förekommer som en del av t.ex. Johan sa 'Aftonstjärnan är stor'. (direkt tal)

Propositionen att Aftonstjärnan är stor

när satsen förekommer som en del av t.ex. Johan sa att Aftonstjärnan är stor. (indirekt tal)

Utbytbarhetsprincipen, Kontextprincipen och de propositionella attityderna

- Begrunda trosföreställningsrapporter.

Jenny tror att Aftonstjärnan är stor. (Sant)

Jenny tror att Morgonstjärnan är stor. (Falskt)

- Är inte dessa motexempel mot utbytbarhetsprincipen?!
- Frege: NEJ! Kontextprincipen!

Frege's teori: Sammanfattning

- i) Ett uttrycks mening ('its sense') är en speciell sorts abstrakt entitet.
- ii) Meningar är således inte mentala.
- iii) En talare som förstår meningen hos ett uttryck är relaterad till meningen via en 'fattanderelation' ('a grasping relation').
- iv) Förståelsen av två uttryck med olika mening korresponderar mot två olika mentala tillstånd.
- v) Ett uttrycks mening bidrar med uttryckets informationsvärde ('cognitive significance').
- vi) Ett uttrycks mening bestämmer uttryckets referens ('its nominatum').
- vii) Ett namns mening kan fångas av en bestämd beskrivning
- viii) Referensen hos en sats är dess sanningsvärde.
- ix) En sats mening är en tanke (/en proposition), en speciell sorts abstrakt entitet.
- x) En sats referens förblir oförändrad om en del av satsen byts ut mot en annan del med samma referens. (*Utbytbarhetsprincipen*)
- xi) Meningen hos ett komplext uttryck bestäms av meningen hos uttryckets delar och dess sammansättningsätt. (*Kompositionalitetsprincipen*)
- xii) Ett uttrycks mening och referens beror på satsen i vilken uttrycket förekommer. (*Kontextprincipen*)
- xiii) Ett uttrycks normala mening är dess referens i indirekt tal.
- xiv) Ett uttryck är sin referens i direkt tal.

Efter Frege: Möjligvärldssemantik

- Genom att använda begreppet 'möjlig värld' (en fullständig specifikation av hur världen är eller kunde varit beskaffad) så kan man få ett meningsbegrepp som påminner väldigt mycket om Freges.

Ett uttrycks mening är en funktion från möjliga världar till extensioner, d.v.s....

En sats mening är en funktion från möjliga världar till sanningsvärden.

Ett namns mening är en funktion från möjliga världar till individer.

En generell terms mening är en funktion från möjliga världar till mängder av individer.

- Mening i den här bemärkelsen är något abstrakt, bestämmer referens, är mer finkornig än referenser, och kan mycket väl vara kompositionell.

En bra introduktion till en Fregeansk semantik

- Heim, Irene & Kratzer, Angelica. (1998) *Semantics in Generative Grammar*, Oxford, Blackwell.
- De två första kapitlen i Heim and Kratzers bok ger en utmärkt introduktion till formell semantik i Freges fotspår.

